

GANDEETAN IRTETZEN DA

BIZKAIKO ETA GUIPUZKOAKO EUSKERAZ EGUINA

DOMEKETAN URTETEN DAU

1903-ko Urria-ren
II^aEuskalerrian, iru peseta urtean.—Erdalerrian, sei peseta urtean.
Guei Bakocha, Chakur ohiki bat.1903-ko Urria-ren
II^aIBAIZABAL-en Echea: Bilbon Dondari Kalean (Calle de la Tendería) 19—Jaun José Astuy-renean.
Eskutitz edo karta guztiak zuzendu beitez artezkariaren echera: Tívoli, letra B, 2.º derecha.

EUSKALDUN ERDALZALEA

Iliitoen diborzioa

I

—Aizazu Santi.
—Zer nai zenduke Diburzio?
—Zuk onuzkero badakizu legueen herri.
—Bai, gure Patriarka zarrak adi-na benepein.
—Argatik nator ba zugana.
—Zer guertatzen zaitzu ba, guizona?
—Emaztearekin nabill okereho.
—Ori baño ezpada, erremedio erreza dezu. Ibili zaiten zuzen.
—Errez alda?
—Ardoa merke badago... ezta aih errez ere, baña posillbe... bai.
—Eta ni zuzen ibillita ere, ura zuzen ezpadabil?
—Zein da ura?
—Nere uztarri-laguna.
—Urrepiña? (1)
—Bai.
—Bamos...
—Bamos, bai; baña uztarriko bei bat zuzen ezpadabil, ¿beste nola ibilliko da?
—Estago akulurik?
—Akulukadak berak ematen ditu ark.
—Urrepiñak?
—Bai Jauna bai; urre piñ-piñak.
—Nola ordia?
—Atzo esan zidan bera bazala bere izenaren jabe, baña ni «ez izan eta ez izango» nere izenaren jabe. Nik eztakidala nere izenaren *sini-picantza*, baña aren izenarena, mundu guztiak dakiala eta guzien gogokoa dala *¡Errechupleta! ¡ke te parese uste pues?* esan eta lotsaturik utzi ninduan.
—Eta eztakizu zuk, «diborzio» zer dan?
—Ez ba Jauna, ez; eta orrisse arpeguira ematen dit, eta lotsatu eguiten nau.
—«Diborzio» da senar-emazteak alkargandik apartatzea.
—Ori baño ezta?
—Ez.
—Eta ala ere ez naizela izenaren jabe, zazpi aldiz andreagandik apartatuta?
—Zazpi andre utzi dituzu?
—Ez; bat zazpi aldiz.

—Urrepiña, utzi dezu zazpi aldiraño?
—Bai, zazpi aldiz, *ni mas ni menos*.
—Eta berriz ere berarekin al-kartu?

—Baita.
—Beraz arrazoi du Urrepiñak, esaten, etzerala zu izenaren jabe.
—Eztu ba maiz esango, *dibortzioa* zer dan erakutziko diot.

II

—Ola nere adiskide maiteak; ¿emen zerate?
—Bai ba, *Patriarca* Jauna, emen-chen gatz.
—Zer berri Dibortzio?
—*Dibortziatu* eguiñ nuke.
—Eta zer diozu zuk Urrepiña?
—Urrepiñak nun nai izango duela estimazioa. Dibortziok baño obeki.
—Ondo da, ondo da, izango dezu premia.

III

—Esan ezazu Dibortzio: ¿zer moti-bo dezu *dibortziatzeko*?
—Asko, Jauna.
—Esan ezazu bat.
—Izenaren jabe eguitea.
—Beste bat.
—Ez nauala maite nere emazteak, chakur onechek ainbat ere.
—Eguia da ori, Urrepiña?
—Munduan dan egurik andiena, atzekoaz aurrera. Berak ni adiña, nik bera maite det.
—Zer diozu Dibortzio?
—Probatuko diot esan dedana; au da, ez nauala maite nere emazteak, chakur onek adiña.
—Ia ba nola probatzen dezun.
Deitu zion chakurrari Dibortziok, eta eman zion makillarekin jipoi andi bat. Ala ere miaztu zizkion chakurrak nagusiari eskuak eta arpeguia, mese-de andi bat eguin bazion bezela.
—¿Kusten du *Patriarkak* zenbat maite nauten chakurrak?—esan zuan Dibortziok.
—Alasse da-erantzun zuan Patriarkak.

—Betor ba orain, Urrepiña, jipoi-cho bat artu, ta chakurrak eguiñ du-na eguitera.
—Eskerrik asko senarchoa: *ni tan-poko urrik eman*. Orain nik itz eguin bear diot *Patrakar* zarrari.
—Eguizu ba.
—*Patrakar* Jauna; esan diot len, nik maite dedala senarra, berak ni

adiña. Chakur onek baño gueiango ez nau maite, eta probatuko diot.

—Ia ba, Urrepiña, ia nola portatzen zeran.

—Berealasse, Jauna.

Atarian zegoan putzu andi bat, eta ango ura edaten zuten; an garbitzen zituzten beren ontzi zar guziak eta baita baiñuak artu ere. *Buska*-esan zion chakurrari eta bota zuan putzura egur bat. Bereala joan zan chakurra ondoren, eta ekarri zion egurra, eta *asperges* bat ere eman zien inguruko guziari, bere gorputz bustia astinduz.

—Eguingo didazu, senar maitea, chakurrak eguin duana?—esan zion Urrepiñak senarrari.

Eguingo nuke—erantzun zion—baña beste gauza bati beguiratu bear zaio. Ur guchiho dago putzu orretan nere biotzaren zukanako amorioaren sua itzaltzeko. Sartuko banintz putzu orretan, uste det bereala agortuko litzakela, ¿eta guero?.. kontuak izango lirake...

IV

Erabaki zuten apartatzea: ara belaunikaturik *Patriarkaren* aurrian, eta au aopian mur... mur... mur zerbait esaten: *beinte años kasar, malpasar, aora kasar*-esanta, *kisk kask*, jotzen zituan buruan senar-emazteak maillukacho batekin: baña *operazio* luzechoa zijean, eta ala, galdetu zioten *Patriarka* zarrari:

—Noiz arte iraungo du *operazioak*?

—Bietatik bat ill arte.

—Gaurko naikua degu Jauna, eta bigar etorriko guera berriz.

—Zoazte ba Jaungoikoarekin, eta etorri nai dezutenian.

Joan ziran, eta gaur arterañoan ezta aien beste berririk, baizik *Kelemete* kucharaguilleak ikusi zituala bein alkarrekin Donostiako *plaza-de-torosen*.

P. M.

1903-ko Urriaren 5 ean.

¡A M A ! (1)

Biotz barrengo naigabe latza leguntzen dute malkoak lore legor bat udan bezela egun sentiko lanbroak.

(1) Berroguet ta amar pezetako sari bat eta bidezarru Irún-en irabazitako moldaera.

Argatik orain negar ta negar ase nai luke kolkoak ta argatik ere len baño gueigo maitatzen ditut bersoak; oiek, amacho, malkoak dira, malko pisu ta beroak, nere animatik *mara mara* gaur issuritako tantoak.

¡Ama...! ¿Zer izen maitagarria, ¿zer itz ssamur, eztiduna, biotz-muguira guziak sendo ernai-azten dizkiguna! Ori da gure ordu zalletan denok aitatzen deguna, anima larri miñerituen oroitz-iturri leguna; Ama zan lenaz nere penaren sendakai on chit biguna, ta ura gabe gaur ezin neza ke garaitu bizitz aztuna.

Etorkizun bat ona neukala, irichi naiaz ohea, euskal-erritik urrundun nitzan... urrundun... ¡doakabea! utzirik ango mendiak eta nere kutun ssar maitea. Une char batez arturik ala bear ez nuen bidea, gueroztik ezdet inoiz arkitu, inoiz ez lengo pakea; damu garratz ta zatilariatz ergaldu zait megopea. (1)

Tristura makur illungaria beñere kentzen ezdana datorkit orain gogoratuta ill zaidan ama laztana; eguia zan, bai, ark neri onuntz netorren eran esana, ¡Jauna, barkatu; penaz aitu da ni gabe soill arki zana; ¡ill da lo negon irten-goizean alboraturik nigana.... mussu emanda ezpain tartean malko bat utzi zirana!

Oroitutzen naiz nola goiz artan nik ez ikusteagatik negarrez anchen guela chokuan egon zan bakar bakarrik; etzait aztuko guero neketan entsiaz ongui lepotik ama gassuak nola esan ziran asnas estu bat eguinik: «¡Seme... bazoaz... bazoaz orla amaren aldamenetik;

(1) Rufina.

(1) Espiritu.

betiko gabaz nere bizitza
estaliko da gaurtandik!

Alaz guztiaz mundu herrira,
eskergabeko semea,
bidezta nitzan... ta arrezkeroztik
jaussen da bakartadea!
Ikusi nai ta nabaitu ezinik
sorterriko mugaldea
iehas eskinan gau ta egun nabil
irudipenaz betea:
umezurtzaren basamortuko
negu beltz eta luzea
igaroko det adime-leiaz (1)
jasorik biotz tristeia.

Anchet eritu bakarren guisa
eguingo det nere jira
zorabi eta kezka tartean
uts utsa dagon kabira;
kupigarritzko zorigaitz ontan
inoan... noan... sorterriara,
amacho zarra ill dan leku ta
jaio nitzan alderdira.
Inguraturik alako pusska
maiteak dauden tokira
otoitz eguinaz an bizi nai det
zeruetara beguira...

Lengo nekean ordañez orain
zernan erdi erdian
zure anima egon bedi ta
gorputza berriz lurpian.
Illarguizko gau damorrigarri, (2)
issill issill ta gueldian
zauden lekura urbilduko naiz
egoitz ezti ssamurrian
amacho, zuri, kontatutzero
koita guziak batian...
illak bakarrik entzuten duten
izkera maitagarrian.

EMETERIO ARRESE.

ASTEKO ALBISTAK

Azkenengo domekan etorri zirean
Begoñara 10.000 inguru arima erro-
meri edo peregrinaziñoan Orduñatik
eta Enkartañatik deituten jakon Biz-
kaiko errialdetik.

Arratzaldean, echeratuteko trena
artutera joazanean, urten eutsen
Areatzako zubian anka-biko asto pi-
llo batek, eta *viva la libertad* esanda
asi jakezan chistuka, deadarka, ta bi-
rauka. Erromesak *viva la Virgen de*
Begoña erantzunda jarri zirean go-
gor, eta alkarri belarriko ta makilla-
kadaren batzuk emon eutsezan.

Datorren domekan, edo albistari
au irakurlen eskutara elduteko egu-
nean, eguingo dabe bilbotarrak erro-
meria Begoñara. Millaka guizonak
dagoz guertu makilla bana eskuan
daroela joateko. Aguinbidea dauke-
nak neurrik artzen ezpadabe ba-
kean dabillenari bakean isteko, izan
leiteke egun orretan naikoa narru-
ots... ori, len esan doguzan anka-biko
astoak adorerik badaukete joateko
makilladun guizon utsakana, andra

ta ume ta abadeakana joan oi direan
baizen errez

Bermiotar bategandik dakigu ezta-
la eguia emengo albistariak, Donos-
tiako bati artuta, esan dabeena, Ber-
mioko arrantzaleak eraso edo akome-
tidu eutsela arrika Donostiako ta
Oriokoal. Esan euskun bermiotar
orrek, anaiak leguez alkar artuten
dabeela, ainbestean eze donostiar da
oriotarren ontzietan bermiotar asko
ebillela arrantzan; ezteutsela kalterik
eguiten, bada bertako arrain-erosleai
kontra eguiten deuteela guipuzkoar-
rak, eta arrainen domu edo prezioak
gora eguiten dabela, ta ori guztien-
tzako datorrela ondo

Charto eguiten dabe olango albis-
tak ipintea, ondo jakin barik; bada,
ezer eztala, jazo leike Bermion da-
gozan guipuzkoarren senide edo adis-
kide edo errikideak ordainez zer-edo-
zer eguita euren uretan ibilli lei-
kezan bermiotarrai, sinisturik oguia
dala albistarietan irakurri dabeena,
ta orretara gorroto ta gudea ipini
anaien artean.

Ondo litzake zabaldutea guk diño-
guna Guipuzkoa aldeko arrantzaleen
arte, eta eguin beie mesede au
IBAIZABAL irakurten dabeenak.

Lengo asteko egüenean bedeinka-
tu eben Gorbeia ganeko kurutze an-
dia. Egun charra argitu zan, euria
ta chingorra ta otzagaz, ata au ikusita
gogoratu jakon Zeanuriko abadeari
obe izango zala beste egun baterako
istea, baiña jentea eguraldiaren ar-
dura barik gorantza joian, eta beraz,
igon bear. (Baserrietako jentea, chin-
gorrada batzuk gora-bera, ezta ika-
ratuten!

Meza bat esan zan bertan, kuru-
tzearen oiñean, jente talde andi ba-
tek entzuten ebala. Berbaldirik etzan
izan, bada A. Baertel jauna etzan
joan, uste izanik etzala egun atan
izango bedeinkaziñoa.

Gure adiskide Felipe Arrese ere-
laria bai joan zan, urte asko euki
arren, da anche irakurri ebazan len-
go gueian ipini guenduzan bertso
ederrak Gorbeiaiko kurutzeari ata-
riak,

Bizkaiko lekuri goienean dauka-
gu jarriarik kurutzea, bere azpian
gagozala adierazoaz; eguin bear do-
guna da kurutzean ill zanaren aguin-
duak bete, gure eguikeretan bere
egon dain kurutzea leku goienean.

Aste onetan gure Diputaziñoak eu-
ki daden lenengo billeran agurtu
eban diputadu batek gauza barrega-
rri bat.

Ochandio to Aramaio bitartean da-
goala auzunen bat, ziur ezkatieela
zein errikideak direan. Arielak edo
arbitrioak Ochandion pagaten dabez,
eta Aramaioak bere eskato egui-
ten deutez angoak direala ta.

Erri bata Bizkaikoa ta bestea Ara-
bakoa direanez, Diputaziñoak izen-

tan dau komisiño bat arazo au zuzen-
duteko Arabako Diputaziñoagaz ba-
tera.

Egüen goizean etorri zan Plenzia
aldefik Bilboraino dagozan errietako
peregrinaziñoa. 4.500 arima.

Gobernadoreak ipini ebazan bear
zirean indarrak Bilbon barruan
eroan bear eben bidean, eta etzan
ezer izan. Albistarietan diño peregrin-
aziñoan joian neskatilla bati emon
eutsala guizon batek edo guizonen
iehurea bakarrik eukanen batek uka-
billkada bat, eta Begoñara eldu za-
nean izan ebala neskatilla orrek aldi-
char bat, artu eban izutaldiaz edo
sustoaz.

Eguasten arratzaldean esaten eben
Bilbon, domekako erromeria debeka-
tu eguingo ebala gobiernuak, atrala-
karik sortu ezein erromes eta onen
kontrarioen artean. Etzan eguia;
gobernadoreak emon eutsen berbea
emengo artzipresteari eta diputadu
jaun Urquijori berak zainduko ebala
bear dan leguez katolikoak orretara-
ko dauken eskubidea, eta jakin gura
ebala erromeri edo peregrinaziñoak
eroango daben bidea, bear direan
neurriak artzeko.

Domeka arratzaldean da peregrin-
aziñoa, ta Begoñan iru sermoe ba-
tera esango dira; eliz-barruan A. Zu-
gasti jesuiteak; eliz aurrean A. Or-
tiz-ek, eta eliz-osteko plazan A. Las-
kibarrek. Lenengo biak erderaz, eta
irugarrena euskeraz.

Egunokaz Bilboko udalechean
(konseju-echean) eztitu edo vacuna-
ten da lagun asko.

Jenteak orretarako iguin andia
eukiten dabenez, emengo aiuntamen-
tuak erabagui dau, uriko eskoletan
mutill edo neska bat ibilteko, bero-
nen guraso ta neba-arreba guztiak
eztituta egon bear dabeela, osteran-
tzean ezaulkala lekuri. Zemai edo
amenazu onegaz ipini dabe jentea
eztitutera.

Oraintsu eskatu eutsen Somorro-
tro aldeko minetako bearguinak eu-
ren ugazabai, amabost egunetik ama-
bostera barik astean-astean emoteko
aloguerak; eskabide ori ezebe eu-
rak eguin, euren izenean Bilboko so-
zialisten buru eguiten direanak bai-
ño; ta ugazabak erantzun eben, guer-
tu egozala beti euren bearguinen
onerako zerbaite eguin bear bazan,
baiña inor bitarteko izan barik; bear-
guinak eurak eskatu eiola gura ebe-
na, bitarteko sartu direan orrekaz
eztaukeela ta eztaueela artu-emonik
euki gura.

Orain dabiz esaten, domekan eto-
rriko direala minetatik 5.000 guizon,
miña jaubeai eskabide ori eguitera;
beste batzuk diño, au eztala achaki
bat baiño, ta Bilboko peregrinazi-
ñoari erasoteko dakarrezala.

Ikusiko da baiña, eztogu uste

orrenbeste etortetik. Eskabidea egui-
teko larregui dira, ta matrakara
etortekotan dubarik eztira etorriko...
ta gñok pagau ta jaten emon ainbes-
teri?

Astelenean eguin zan Guernikan
Bizkaiko Diputaziñoaren laguntasu-
naz aspaldi onetan eguindako iruga-
rren abere edo ganadu batzaldia.

Asko ta ederrak eiegozan, baiña
guichi bertako enda garbikoak. Onen
arte, saritu zituezan zezen bat La-
rrauriko Alejandro Uriarte-na 150
pesetagaz, eta bei bi Poru-koak Juan
Antonio Izpizua-na bata eta bestea
Illario Bastaieta-na 125-na pesetagaz.
Enda-nastukoak edo mestizuak aur-
keztu eizirean ugari ta ederrak, eta
aguinduta egozan sariak baiña gueia-
go emon bear izan zituan juraduak.

Durango izango da laugarren ba-
tzaldia domeka goizean ango erriald-
eko aberentzako; eta domeka arra-
tzaldean eta biaramon goizean ba-
tzaldi nagusia, aurreragokoetan sa-
riak irabazi dabezan abere guztiakaz.

Eguasten illuntzean ebillen guizon
bat Bilboko Areatzan paper bat emo-
ten artu gura ebenai; paper orrek
jakin eraguiten eban baeguingo zala
peregrinaziñoa Begoñara domekan.
Bada, batzuen batzuk kendu ta
apurtu eutseezan paperok, eta joteu
asi jakozan.

Zotan esan eztago libertadearen
izenean izan zala guztia.

BIZKAITARREN POZA

Pozaren pozen aundiz

Asi naz kantatzen,
Zerbait esan bagarik
Enoia guertzen,
Laguntasuna deusat
Amari eskatzen
Seme eguiazkotzat
Gaituelako artzen.

Begoñako puntara
Ama ikustera
Echietatik zintzo
Guinaden atera
Dedar eguiten gueuntzan
Guztiok batera:
Gatoz gu, Ama, zeure
Seme izatera.

Poz pozik eguinagaz
Alkarrerik lagun
Begoñan izan guin
Ainbeste euskaldun,
Euskera nai doguna
Berton da ezagun,
Ama dontzella bere
Maite izan daigun.

Begoña alderako
Ein ziran batzarrak
Alkarrak batuta
Gazte eta zarrak,
Naitasun aundiaren
Suaren indarrak
Isiotuten zituzan
Euskal-erriarrak.

Bidietan ibiltan
Ein gabe aspertu
Urrinetatik asko
Ein ziran agurtu,
Amak emongo deusku
Saria ziartu,
Guri lagunduteko
Beti dago guertu.

Ez bein bere bildurtu
Euskaldun zurrak
Ama onari eiten

(1) En portadad endeehas.
(2) Melancolía.

Erregu laburrak,
Gu eroan ezkaizan
Luzifer lapurak
Zainduko gaitu ondo
Amacho samurak.
Gaurtik aurrerantzean
Gueran euskaldunak
Uste dot izatea
Alkarren lagunak,
Olan irauten badau
Anaiatasunak,
Zainduko gaitu orain
Patrona degunak.

MANUEL ENBEITA.

Mujikan.

AMAREN NEGARRAK

Aspalditik guendukan asmoa egui-
na Amaren lagunkidan joatea Irun-
go urian Abullaren edo Agorraren
26, 27, 28 eta 29-an eguin diran feste-
tara; urreratzen ari zirela egun oiek
25 ean asi zandone Prantziskoren be-
deratzi-urrena bere aguinduko prai-
llien eleizan eguiten zala euskaraz;
bertara joan guinuan eta eleizatik ir-
ten ondoren topatu nuben Ama oso
samindurik eta galde eguin nion:

—Ama jez al da zure gogoerara
edo naierara eguin eleiz festa?

—Bai, ala eguin dira errosario eta
eguneko irakurtzak, bañon ez kan-
tuak,—erantzun zidan.

—Gueiena euskaraz eguin da bada.

—Zer gueiena ta zer guehiena!
Euskalerrian nik nai detana da dena.
nerea dan bezela... esan zidan ase-
rreturik.

Jaungoikoak gabon esanik joan
niztan echera nere artean esaten
nubela «Irunen pozkiro jarriko degu,
an dena amaren naierara entzungo
degu.»

Eldu zan igande 27-a; lenengo tre-
nean lekua arturik jo degu Donostia,
emendik Errenteria; zortziatiko me-

zako demporan zuzendu guinuan elei-
zara, meza ondoren asi zan Done
Miguelen bederatzi-urrenaren irakur-
tza gnola bañon? jenderaz! Amari ir-
ten zion saminezko jai! bat, non nere
barruan esan nuen «asjera ona
degu.»

Eleizatik irten guinuan eta bereala
nere beguiak zuzendu ziran Amaren-
gana; bere bekokia zeukan oso illun-
durik, eta galde eguin zidan:—«Nola
edo zergatik uri euskalzale ontan er-
deraz Done Miguelen bederatzi-ur-
rena? Zer erantzun ez nekiala ni guel-
ditu nitzan.

Guerora esan nion:—Eztirudi bada
apaiz jaun orrek zeinbateg bezela
arrokeriz erderaz irakurtzen duela.

—Zer dala bada?—Nere iritzian
issillik irakurri duela.

—Naiz issillik naiz oiuka, beti da
erdera.

Lokatzez aua estalita bezela guel-
ditu nitzan.

Arratzaldeko lau ta erdietan igo
guinuan Lezo-Errenteriko burni-bide-
ko gueltokira jura jende pillal Begui-
ratu nion Amari eta ikusi nuen goi-
zean baño alaiago gnola ez, ainbeste
lagun eta danok euskaraz mintzatzen
baguinan? Noizbat eldu zan trenan,
oso betea; al guenduen bezela, sar-
tu guinuan kochietan sardiñak barri-
kan bezela, ez guziak, asko ziran
koche gañean joan ziranak arrisku
aundian; ala ere eldu guinuan Irun-
go gueltokira okerrik gabe.

Emendik abiatu guinuan karriketa-
ra, bide guztia zegoan banderaz
apaizdua jzeñen zoragarria! Lenen-
go mako edo arkoan zegoan izkribat-
urik *Ongui-etorria* euskaraz; jarrai-
tzen dogu eta arkitzen guera tropa-
ko otsakindariak (musikoak) soñu
jotzen ari dirala, emen beguiratu
nion Amari eta ikusten det len poz-
kiro zetorren arpeguia negarrez, gal-
de eguiten diot:—Zer guertatzen
zazu Ama? eta erantzuten dit:—«Oiek
dira euskal-festetako dantzak? lasto
sorta bezela alkarri amarratuta...

gnon dira gure pandango ederrak
eta garbiak? ichi beguiak, goazen
aurrera, oiek ez dira euskaldunak.

Eldu guinuan Done Juanen plazara;
erriko echean zegoan izkribaturik le-
tra aundietan ZAZPIAK BAT; gure
ondoan zegozten batzuek galde eguin
ziguten zer esan nai zuen eskritu
oreak, esan guenioten ematen zutela
aditzera Bidasoaz aruzko iru Errial-
deak, eta onuzko lauak guerala Ama
baton semeak, onuzkoak dirala Gui-
puzkoa, Bizkaia, Naparroa eta Ara-
ba, eta aruzkoak Labardi, Benapa-
rroa, ta Subero.

Abere edo ganadu ederrik asko
ikusi guenduen, zaldi, beor, asto, ari,
ardi, zerri, konejo, ata, ollo, eta ne-
kazaritzako erramienta mota asko;
alortak ere asko ziran.

Arratzean apaldu ondoan irten gui-
nan ehetik abiatzen guinua karri-
kaz-karrika; uri guztia zegoan arguiz
betea, berdin zeuden echeetako ateak,
balkoiak nola leioak; ontan guebil-
tzala eldu guinuan Zuazti karrikara (1)
non zegoan eche batean chimist-ar-
guiz jarririk irakurkizun eder, poz-
garri eta oroigarri au: BIZI BEDI
EUSKAL ERRIA; emen bai aztu zi-
rala Amaren negarrak eta esan zidan
jakiteko nor dan eche ontako jaun
prestua; galde eguinik erantzun zi-
guten dala Don Pedro Ariztegui. Es-
kerrik asko jauna Amaren eta eus-
kaldun danen aldetik.

Guero joan guinuan jostirudi tokira
jemen bai bildu guinua euskaldunak!
Jostirudiarrak ziran Don Jose Artola
eta Don Jose Gamboa beren jende
taldeekin aurkeztatu zituzten *Abek
issilluak* Soroa-rena, *Isskina Mutri-
kun* Iraolarena, *Maria* Ganboarena,
Chardinak Ganboarena, *Ssabiola* Ar-
tolarena; jendeak eguin zuen farrik
aski, entzuten zutela chalo asko. Ama
ere pozkiro egon zan emen, bere ar-
peguia chit alai jarririk euskaraz bai
ziran!

(1) Alameda.

Neronek entzun nioten oraingo mo-
dako euskaldun izeneko batzui: «*Si
tuviéramos seis cuadrillas como esa,
si sostendríamos el vascuence*». Onde
dakite kapeldun auek euskalzaleak
lagun bear dirala gtagunduko dute?
bai, erdera beziñ gogoz artzen ba-
dute.

Astelen 28-an etorri ziran Errente-
riko eta Tolasako kantari-taldeak;
jendea chunditurik egon zan obek
entzuten chalo ugari jotzen ziela, on-
do mereziak. Esan didate kantari-tal-
de oieri galdera bat eguiteko, eta ara
emen:—«Zer al litzake egokiago izan-
go, naiz guchiago kantatu, euskal-fes-
tetan dena euskaraz kantatzea?»

Irakurtze eta itzaldiak ere egun
onetan izan ziran; erderazkoak go-
ratuko dituzte erdalzaleak, gora za-
gun guk apaiz jaun D. Ressurrekzion
Azkue, benetako euskaldun guidari
orren itzaldia; bera da lan asko eus-
kara eta euskaldunen oitura garbia-
gatik eguiten duena; orregatik alcha
zanean jaun au itzeguiteko jende gu-
zia jarri zan zutik berari entzuteko.
Asko entzun ditut jaun orren esanak
goratzen; bañon ezta aski itzez, ja-
rraitu deiogun eguitez ere izkribat-
zalleak, jostirudiarrak, euskaldun-
guziok, datorren urtean *Villa-
franca*-ko urian Euskal-festak Jain-
koaren laguntzarekin eguin ditezen
argui eta garbi, Eguzkia bezela, ez
Ilarguia bezela makarrek; orrela
legortuko ditugu Amaren negarrak.

¿Naiko dezute jakin orrenbeste ne-
gar eguiten duen ama nor dan? AMA
EUSKARA.

J. ELIZONDO.

Zarautzen.

ECHEAN SUA

Sarritan chiminia edo suburuko
kedarretik asten da sua echeetan.
Ondo garbirik euki bear da suburua,

BOSTGARREN IRUDIA

ON TOMAS ETA ANDRE BISSENTA

ON TOMAS. Andre Bissenta, eman naiz ni osterat.
AND. BISS. ¿Zer bada?
ON TOMAS. Ez dago echian On Juan Mari, eta guero
jiracho bat eguin bearko det.
AND. BISS. Artu zazu zerbait.
ON TOMAS. Ez, ez; eskarrikasko.
AND. BISS. Guizona ardo gozo piska bat bederik.
ON TOMAS. Estimutzen detala artu ana. (Ontan etor-
tzen da Inassi sardiñ-estluakin).

SEIGARREN IRUDIA

LENGOAK ETA INASSI

INASSI. (Ojuka) ¡Sardina aundia! ¡¡¡Sardinanaa!!!
AND. BISS. ¿Zenbatian Inassi?
INASSI. ¡Labian!
ON TOMAS. ¿Labian? ¡Erreko zera!
AND. BISS. ¿Zer ederra dan!
ON TOMAS. ¿Sardiña edo bera?
INASSI. Ez, gora.
ON TOMAS. Aizazu gaztia; zenbat balio du denak, da-
gon bezela?

rrian bizi zan, orain gor bertan bizi ote
da?... galde zaiogun dendako andriari.
Egun on, andre.... ¿Oí? andre Bissenta
¿zer modu azpaldian?

AND. BISS. Ez naiz gogoratzen bedorri ezagutzia.
ON TOMAS. Ez bezaitala bedorri esan neri; ez al nau
ezagutzen?

AND. BISS. Ez.
ON TOMAS. ¿Ezetz? ez aldaki *Tomass sareguillenekua*.
AND. BISS. Oí? zu altzera?

ON TOMAS. Bai ni; andre Bissenta; amaika aldiz eto-
rri naiz chikitan denda ontara azukre go-
rri billa.

AND. BISS. Bai orisse, eta ¿zer modu? ¿Ori da guizen-
tzia eguin dezuna! ¿Nai aldezu zerbait
artu?

ON TOMAS. Ez, ez, eguietan, guero egongo guera den-
boraz. Orain nai nuke jakin lengo tokian
bizi ote dan, On Juan Mari errejidoria,

AND. BISS. Bai, orchen dezu lengo tokian bertan, iz-
kinako echian bigarren bizitzan.

ON TOMAS. Guero arte bada, andre Bissenta (aparte)
nuan nere laguntzaliaren gana. ¡A zer
besarkada eman bear diotan! (Joanaz).
Ario.

osterantzean, gar andia eguiten dabena erregarria (abar-sikua, galtsua, chirilorak, eta onetarikoak) inoz erabilten bada, garra sartuko da suburuan, eta kedarrari isiotuko deitso. Inoz izan da suak eldutea echeari, chimini edo suburuan ipini ebelako eheguinak zubill edo *viga*-ren bat aguirian; ardurea artu bear da onetan echea eguiten danean.

Ezta erraza suburuan asten dan sua amataren edo itzaliten; ainbat ariñen deitu bear jakoe bonberuak. Onak etorri artean eguin bear dana da, eheko oin edo piso bakochean, suburna doian lekuan, guizon bat ipini uraz eta itzusi bategaz, guelditu barik bustiten suburu inguruko zubitillak erre eztaitezan.

Sualdi askok artzen dabe indarra, asieran eztagoalako urik. Orregaitik ondo izango litzake echean eukitea bonba chiki bat, esaterako, kantara ta erdi edo kantara bi urentzakoa; guizon bakar batek erabilai daite erraz. Eukitekotan, ez euki bazter illunen baten edo eskillara-pean, leku aguirian baiño, onetara gabez bear bada bere arin aurkituteko. Bere ondolik igaroten dan guztian, beguiratu urez beteta etedagoan.

Batzuen-batzuk asmau dabez onetarako tramankulu edo makiña gaitzak, barritan ondo ibiltzen direnak, baiña oitu ezaz uts eguiten dabeenak bear direanean; eta onezaz ganera, zelan daukezan guiltz eta atal asko, ez tira edozeñek erabiltekoak. Jazo leike arrizkua dagoanean

aztuta eukitea euren erabiltea, ta orduan ez tira ezetarako. Onen-onena da, baratz edo ortuak ureztatutako izan oi diran bonba chiki bat.

Su-iltzallea-ren izenaz saltzen direan *autsak*, *granadak*, eta abar, ez tira onak. Sua chikia bada, ura da naikoa amatateko; eta andia izan ez kero, *autsak* eta *granadak* ez tira gauza.

IZKIRIMIRIAK

Osagulleak senarrari:

—Nai ta ez-ekoa da zure emaztea asko ibiltzea osatu gura badau.

—Zer eguingo deusatz echetik urten gura ezpadau?

—Gauza erreza, emon dirua joan dedin dendarik-denda modako gauzen ondoren.

GAZTE MARKINAKOAK.

Erri bateko neska-irakasleak itzaldi bat eguin zien bere ikasla neskatuari zeruko zorientasunaren gañean eta galdetzen die:

—Orain bada zer da gauzik bearrera zerura joateko?

Eta neska batek erantzuten dio: —*Illitza* andrea!

Guizon arpegui ikaragarriko bat beste batekin izketan ari zala aserre bizian dio:

—Arrazoi du, bai, jendeak esatean zu bi arpeguiko guizona zerala.

—Orisse nai zenduke bada zuk ere, bi arpegui izan, orain agurtzen dezun itsusi ikaragarri ori echean utzi ta besteakin kalera irtetzeko.

RAMÓN ILLARRAMENDI.

Ordi kontuak

—Egualdi otz onekin kalia erdian

ta luze aña zabal etziña lurrian gorputz dena bustitzen lokatzen gañian....
jetzaude Josse Mari ichura onian!...
Zuaz echera eta sar zaitea oian ta *mokollua* paza ango epelian.

—Echiak ez dabilta ichura obian....

ja...ra!...ja...ra!...jiraka choruen antzian!...

Orain gabilta Pachi San Pedro kalia; gure kale maitea agurtzen danian nere echea aurkez aurke detanian....
jazz!... anehen naiz sotuan zuzen-zukentian.

ENRIKE ELIZECHEA.

Madrillgo Plaza-Nagusian, oi dabeen leguez, egoan bein aguin-atartaille ospetsu bat ukondoetatik bere barriketea eriola, ta aurean jente talde andia adi-adi. Entzulen artean egoan Alkarria-ko guizon bat, sorbalatik dingulizka ebazala bere alprojak.

Urreratu jakozan bertako *katu* bi edo iru, alprojak ostutako gogoaz. Eurretari bata baserritar antzera joian brussaz jantzita, eta ondo-ondotan jarri jakon; bere lagunak, *alcarreño*-a papau baten moduan aza-balik barritsuari begura egoala, josi ebezan alprojan ertzak bestearen brussagaz, atsealdetik eta aurretik.

Au eguin ebenean, asi zirean burruka leguez, alkarri ta alboetako guztia bultzaka, eta deadarka ta zarataka. Usubillu au asi zan ezker, brusedunak eguin zituen bere sorbal-dara alprojak, eta guero dana bakte-tu zanean, estu ebillen *alcarreño*-a bere alprojen billa, ta lapurrak esan eutsan ben-ben edo *serio-serio*:

—Alprojak ostu deusuez, adiski-

dea? Emen kontuz ibilli bear da; neuri bere bein alanche ostu eustezan, da ordutik ona neure brusari josita erabilten dodaz; beguiratuizu.

Bereak zireanik ezaban uste *alcarreño* guizajoak.

BOLDROK.

IGARKIZUNAK

I

Mirotza edo gabirai bat zebillen uso talde baten jarrai, arrapatunai ta eziñ, eta etzi zuanian esan zien:—Agur eun usuak, nonbait etzerate neretzako. Eta aietako batek erantzun zion:—Gu ezker eun, gu guera eun, beste aibesterekin eta erdiarekin eta laurdenarekin eta irekin.

¿Zenbat uso ziran bandara edo talde artan?

EPIFANIO ORMAZABAL (Tolosan).

II

Hipolito eta Miguel joan ziran eizera. Hipolitok iltzen zuen eper bakoitzagatik, Miguelek emango ziozkan bederatzi errial; eta Miguelek iltzen zuen eper bakoitzagatik, Hipolitok emango ziozkan amabost errial.

Bien artean ill zituzten 33 eper, eta Miguelek eman bear izan ziozkan Hipolitori 57 errial. ¿Zenbat eper ill zituen Hipolitok eta zembat Miguelek?

LIZARAZU (Ondarrabian).

Lengo astekoaren erabaguia: *Praiskuk* 29 urte ta bere *aitak* 69. Onen irurena ($\frac{1}{3}$) da 23; sei gueiako ipini ezker dira 29, ta $29 + 69 = 98$.

Bialdu dabe erabaguia: Zarauzko Praisku Arriolak; Ondarrabiako Lizarazuk; Lekeitioko José Echeberrietak; Mendaroko Maria Luisa Olaortuak eta Katalin Arizmendik; Donostiako José Miguel Azkuek; Lasarteko Eleuterio Arozenak; Markinako Gaztek; Azpeitiko Juana Echeberriak; eta Logroñoko Dionisio Azkuek.

LA EDITORIAL VIZCANA deituen moldagutiaz Gran Vía, 26 eta Ledesma, 15

— 10 —

LAUGARREN IRUDIA

IV

ANDRE BISSENTA ETA SSABIROIA

(Au etortzen da ezkerretik)

AND. BISS. Ara, emen dator Ssabirola, ¡Au aparejua! Patroi iaiua da itsasuan, bañan legorrian beti bera, bai, beti iguala.

SSABIROIA. Egun on andre Bissenta.

AND. BISS. Baita zuri ere.

SSABIROIA. ¿Ikusi aldu *Kanikass*?

AND. BISS. Guisaraioak egundu *chuto*.

SSABIROIA. Zer zuben bada; *glau eman*?

AND. BISS. Ez, *alezpanu* artzen.

SSABIROIA. Meza bi entzun, edo orlako enbat.

AND. BISS. Bai zera; erdi jira bira eguin zuben, eta zeladoriak eraman du Konseju atzera.

SSABIROIA. Bai, an ardo ona dago.

AND. BISS. Guizona, zuk ere aren antza badezu,

SSABIROIA. Nola ez bada; lenguzuak guera, eta gañera chikitan elkarrekin eskolara.... *piper* eguiten guenuben.

AND. BISS. Ja, ja, ja!

SSABIROIA. Ala da ta.

AND. BISS. Bai obe zenuten eskolan gueiako ikasi izan bazenduten gatzetan.

SSABIROIA. ¿Zertako! ¿Arraiak arrapatzeko? ¿Arraiak letrak? ¡Aiek naiago dute eskola bañan

— 11 —

chicharia edo beita ona!... tira tira bekar arraik luzienetik puzka bat.

AND. BISS. ¿Luziena? ¿Zer da ori?

SSABIROIA. ¡Bakallua! ¡Ori da arraik luziena munduan!

AND. BISS. Nola bada, eta zergatik?

SSABIROIA. ¿Zergatik? Bakalluak burua Noruegan lajaten du, eta gorputza onerario iristen dalako. ¡Tokitan dago mutur batetik bestia!

AND. BISS. Ja! ja! ja! Au Ssabirola, au.

SSABIROIA. Kontu guero? Ssabirolak ezurra sarizen du ta...

AND. BISS. Ez dakit zartzen duben ezurra zuk beintzat bai neri guezurra.

SSABIROIA. Emango aldit edo ez, puzka bat naikua det.

AND. BISS. Tori; bañan ¿lengua?

SSABIROIA. ¿Lengua? Ara emen; (*mingana erakutsiaz*).

AND. BISS. Ja! ja! jail

SSABIROIA. Ario, andre Bissenta, eta... *ichubena*.

AND. BISS. ¿Zer guero?

SSABIROIA. Ikusi arte... eta ez dute beñere ikusten.

AND. BISS. Zuaz, zuaz, demontre Ssabirola.

SSABIROIA. (*Eskuakin agur eguinaz joaten da ezkerretik; ontan ezkubitik azaltzen da Tomas*).